

Kamila Jakubczak-Krawczyńska

<https://orcid.org/0000-0001-8944-0341>

DOI: 10.34866/2jab-dx22

Jolanta Jarocka-Piesik

<https://orcid.org/0000-0002-6738-1384>

Potrzeby edukacyjne społeczności lokalnych a potrzeba bezpieczeństwa

Educational needs of local communities and the need for security

Key words: education, security, local community, analysis of educational needs.

Summary: Due to social progress, satisfying physiological needs, hunger and thirst, apart from in the Third World, is no longer a contemporary challenge for civilisation. It does not, however, cease to be the provision of security and access to education as an element of self-development and self-fulfillment, both for individuals and for entire social groups. The process of building one's own security and self-realisation must involve local communities not only due to the fact of belonging to a given territory, but also due to civilization changes taking place on a global scale.

The content of this article focuses on the analysis of the educational needs of students of secondary school graduating classes located in the Piotrków district in the context of their further educational plans and the creation of conditions for a safe existence. The analysis, synthesis and conclusions were carried out on the basis of data obtained through empirical research using the technique of an audience survey with the researcher's oral instructions, carried out in secondary schools of the Piotrków district. The data were subjected to statistical analysis using the SPSS package.

Słowa kluczowe: edukacja, bezpieczeństwo, społeczność lokalna, analiza potrzeb edukacyjnych.

Streszczenie: Ze względu na postęp społeczny zaspokajanie potrzeb fizjologicznych, głodu, pragnienia, poza krajami Trzeciego Świata, przestaje być współcześnie wyzwaniem cywilizacyjnym. Nie przestaje nim być jednak zapewnianie bezpieczeństwa i dostępu do edukacji jako elementu samorozwoju i samorealizacji, zarówno jednostek, jak i całych grup społecznych. Proces budowy własnego bezpieczeństwa i samorealizacja muszą stawać się udziałem społeczności lokalnych nie tylko ze względu na fakt przynależności do danego terytorium, ale także ze względu na zmiany cywilizacyjne, zachodzące w skali globalnej.

Treść artykułu koncentruje się na analizie potrzeb edukacyjnych uczniów klas maturalnych szkół średnich zlokalizowanych na terenie powiatu piotrkowskiego w kontekście ich dalszych planów edukacyjnych i tworzenia warunków bezpiecznej egzystencji. Analiza, synteza i wnioskowanie przeprowadzone zostały w oparciu o dane uzyskane w drodze badań empirycznych

z zastosowaniem techniki ankiety audytoryjnej z ustnym przekazem badacza, zrealizowanych w szkołach ponadpodstawowych powiatu piotrkowskiego. Dane poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem pakietu SPSS.

Wprowadzenie

Społeczności lokalne odgrywają strategiczną rolę w kształtowaniu przyszłości społeczeństwa, są istotne dla ich rozwoju i trwałego dobrobytu, a edukacja stanowi jedno z podstawowych narzędzi, by były one silne i zrównoważone. Edukacja jest obszarem, który zawsze będzie stał przed ciągłymi wyzwaniami, jakie wyznacza współczesny świat. Problematyka związana ze sprawnym funkcjonowaniem systemu edukacji znajduje się w centrum uwagi wielu badaczy i teoretyków, jest też przedmiotem wielu debat i polemik. Sama edukacja jest procesem złożonym i niejednoznacznym, możemy mówić o niej w kontekście oddziaływań instytucjonalnych, gdy wypowiadamy się na temat edukacji przedszkolnej, szkolnej czy edukacji szkoły wyższej. Edukacja może przybierać również wymiar nieformalny, wtedy gdy oddziałuje poprzez media, środki masowego przekazu, grupy rówieśnicze. Edukacja przebiega w trzech wymiarach czasowych, w przeszłości, teraźniejszości oraz w przyszłości i w każdym z nich odnosi się do środowiska lokalnego, ale także do kraju, Europy i świata. Jednym z głównych celów edukacji jako procesu, w którym jednostki zdobywają wiedzę, umiejętności, wartości i postawy, jest między innymi zapewnienie społeczeństwu bezpiecznego życia.

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb w życiu człowieka. Fakt ten zaakcentował już w 1943 roku Abraham Maslow, który stworzył, nie tracącą swej ważności i mocy eksplanacyjnej, hierarchię potrzeb człowieka. Sformułował tezę o prowadzeniu naturalnej drogi rozwojowej człowieka od zaspokajania potrzeb podstawowych, do zaspokajania potrzeb coraz wyższych. Ze względu na postęp społeczny zaspokajanie potrzeb fizjologicznych, głodu, pragnienia, poza krajami Trzeciego Świata, przestaje być współcześnie wyzwaniem cywilizacyjnym. Nie przestaje nim być jednak zapewnianie bezpieczeństwa i dostępu do edukacji jako elementu samorozwoju i samorealizacji, zarówno jednostek, jak i całych grup społecznych.

Proces budowy własnego bezpieczeństwa i samorealizacja muszą stawać się udziałem społeczności lokalnych nie tylko ze względu na fakt przynależności do danego terytorium, ale także ze względu na zmiany cywilizacyjne, zachodzące w skali globalnej. Popularny staje się także światowy trend, który nadaje znaczenie wartościom lokalnym i pojmuje lokalizm jako sprzeciw wobec rozbudowanej biurokracji oraz powiększającego się dystansu między rządzonymi a rządzącymi. Społeczności lokalne nie chcą być anonimowe. Są związane z konkretną przestrzenią, posiadającą określoną nazwę i tradycję społeczną. Lokalność utożsamiają często z tzw. małą ojczyzną (ojczyzną prywatną), która jest miejscem zaspokajania podstawowych potrzeb i w obrębie której chce się mieć prawo do decydowania o sprawach ważnych dla społeczności, ponieważ najlepiej się je identyfikuje.

Celem artykułu jest dokonanie diagnozy potrzeb edukacyjnych uczniów klas maturalnych szkół średnich zlokalizowanych na terenie powiatu piotrkowskiego w kontekście ich dalszych planów edukacyjnych i tworzenia warunków bezpiecznej egzystencji.

Potrzeby edukacyjne - przegląd definicji

Spółeczność lokalną można rozpatrywać w kontekście miejsca czy obszaru, jako naczelnej zasady organizującej życie społeczne. Kazimierz Sowa (1988, s. 22–23) akcentuje istotność przestrzeni dla społeczności lokalnej, która „zajmuje przestrzeń konkretną, posiadającą własną nazwę i własną miejscową tradycję społeczną”. Społeczność lokalną można traktować także jako wspólnotę, kładąc akcent na więzi międzyludzkie, kontakty osobiste i emocjonalne, niekoniecznie wiążąc ją z określonym terytorium (Starosta, 2000, s. 97–98). Istota takiej wspólnoty wyraża się w: (1) uznawaniu i przeżywaniu tych samych wartości i symboli kulturowych, (2) obiektywnych zależnościach i stosunkach, które są wynikiem międzyludzkich interakcji, (3) przestrzeganiu zasad ładu społecznego, współdziałania i komunikacji, której przestrzeń ma charakter zdecydowanie społeczny i jest płaszczyzną działań określonej populacji. Terytorialność dotyczy w tym przypadku zarówno działających jednostek, jak i obiektów, na które te działania są zorientowane (Starosta, 2000, s. 98). Zdaniem Adama Sosnowskiego lokalność można także potraktować jako ideologię, która stanowi fundament rozwoju lokalnego, a która „polega na inicjatywie i aktywnym uczestnictwie ludzi zamieszkujących konkretne terytorium i będących członkami społeczności lokalnej. Rozwój ten dokonuje się w czterech płaszczyznach: gospodarczej, politycznej, obywatelskiej (społecznej) i kulturowej. Warunkiem rozwoju lokalnego jest silne zaangażowanie członków społeczeństwa, gdyż pełna decentralizacja nie powiedzie się, jeżeli przekonanie społeczności o konieczności samorządnego kierowania własnymi sprawami nie stanie się automatycznym odruchem każdego człowieka” (Sosnowski, 2000, s. 445).

Badacze podkreślają, iż „warunkiem koniecznym powstania społeczności lokalnej jest istnienie zbiorowości społecznej zamieszkującej określone terytorium, stanowiące podstawę codziennej aktywności społecznej mieszkańców oraz przesłankę kształtowania więzi społecznych. Gdy w procesie życia codziennego osobniki wchodzi w trwałe i bezpośrednie związki między sobą, tworząc silne lokalne więzi oraz różne formy (postacie) organizacji życia zbiorowego, wówczas następuje kształtowanie się społeczności lokalnej” (Barański, 2000, s. 151–152). W związku z tym, Leszek F. Korzeniowski (2012, s. 85) za społeczność lokalną uznaje „zbiorowość zamieszkującą wspólne terytorium, relatywnie samowystarczalną, opartą na systemie więzi i interakcji społecznych, charakteryzującą się mocnym poczuciem przynależności jednostek do grupy i identyfikacji jednostek z grupą”. Zdaniem Andrzeja Urbana (2012, s. 29) społeczność lokalna to „grupa ludzi zamieszkująca wspólnie niewielkie terytorium. Każda społeczność lokalna może być określona takim składnikami, jak: przestrzeń terytorialna, zamieszkała tam ludność, system

powiazań i zależności ludzi oraz instytucji, społeczne interakcje oraz kulturowe i psychospołeczne więzi łączące część lub całość mieszkańców z daną strukturą społeczno-przestrzenną”.

Spółeczność lokalna, zamieszkująca względnie zamknięty obszar, stanowi kluczowy element środowiska lokalnego, na które, zdaniem Tadeusza Pilcha (1995, s. 156), składają się ponadto „system instytucji służących organizacji życia zbiorowego, takich jak kościoły, szkoła, instytucje usługowe, urzędy socjalne lub rekreacyjne oraz mechanizmy regulujące zachowania jednostkowe i stosunki międzyludzkie, a więc obyczajowość i normy moralne, autorytety i wzory zachowań”. Środowisko lokalne można zatem uznać za przestrzeń, w której zarówno poszczególne jednostki, jak i całe grupy społeczne „realizują różne formy działalności, wspólnie tworzą warunki własnego życia, zaspokajają potrzeby i rozwiązują problemy, wchodząc między sobą w interakcje i zależności, wpływają na rozwój własny i otoczenia stymulowany często przez odpowiednio przygotowane instytucje” (Strumińska-Doktor, 2006, s. 232–233). Dla prawidłowego rozwoju młodego człowieka najistotniejszą z tych instytucji, oprócz rodziny, jest szkoła, która zaspokaja większość potrzeb dzieci i młodzieży. Jedną z potrzeb podstawowych jest potrzeba bezpieczeństwa, które jawi się jako „stan, dający poczucie pewności i gwarancje jego zachowania oraz szanse na doskonalenie. [...] Sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni, na przykład: zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych” (Kaczmarek, Łepkowski i Zdrodowski, 2008, s. 14). Fakt ten zaakcentował już w 1943 roku Abraham Maslow, który stworzył, nie tracąc swego znaczenia i mocy eksplanacyjnej, hierarchię potrzeb człowieka. Sformułował tezę o prowadzeniu naturalnej drogi rozwojowej człowieka od zaspokajania potrzeb podstawowych, do zaspokajania potrzeb coraz wyższych. Potrzeby fizjologiczne i bezpieczeństwa Maslow (1943, s. 370–396) uznał za potrzeby niższego rzędu, co w konsekwencji oznacza, że aby człowiek mógł funkcjonować w sytuacji komfortowej i zaspokajając potrzeby wyższego rzędu, musi zaspokajać je w pierwszej kolejności. Ze względu na postęp społeczny zaspokajanie potrzeb fizjologicznych, głodu, pragnienia, poza krajami Trzeciego Świata, przestaje być współcześnie wyzwaniem cywilizacyjnym. Nie przestaje nim być jednak zapewnianie bezpieczeństwa. Zdaniem Andrzeja Urbana (2009, s. 23) „teza, że we współczesnym świecie potrzeba bezpieczeństwa przejęła rolę dominującą w hierarchii potrzeb człowieka, nie jest trudna do obrony”. Na rzecz takiego stanowiska przemawiają wydarzenia o zasięgu globalnym, regionalnym, a także lokalnym, ponieważ wraz z rozwojem cywilizacji ludzie stwarzają dla siebie i innych nie tylko coraz większe możliwości, ale także coraz większe zagrożenia. Rozwój cywilizacyjny rodzi niepewność, która znacząco ogranicza szanse na podejmowanie racjonalnych decyzji, także tych w zakresie zapewniania bezpieczeństwa, nie tylko w wymiarze globalnym, ale także regionalnie i lokalnie.

Na terenie powiatu piotrkowskiego (wraz z miastem Piotrkowem Trybunalskim) zlokalizowanych było czterdzieści pięć szkół podstawowych oraz dziesięć szkół po-

nadpodstawowych i policealnych. Wydatki na oświatę i wychowanie stanowią około 17,5% wydatków budżetu powiatu, co daje niecałe 18 milionów złotych¹.

Badania stanowiące materiał empiryczny artykułu zostały przeprowadzone w styczniu 2023 roku w czterech szkołach ponadpodstawowych zlokalizowanych na terenie powiatu piotrkowskiego: Zespole Szkół Centrum Kształcenia Zawodowego w Bujnach, Zespole Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Juliusza Poniatowskiego w Czarnocinie, Zespole Szkół Ponadpodstawowych Centrum Kształcenia Ustawicznego w Szydłowie oraz Zespole Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Wolborzu. Na terenie powiatu piotrkowskiego działa jeszcze jedna szkoła ponadpodstawowa – Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sulejowie, ale ze względu na brak uczniów w klasie maturalnej w bieżącym w roku szkolnym – badania na terenie tej szkoły nie zostały przeprowadzone.

W celu otrzymania materiału badawczego jako podstawową technikę zastosowano ankietę audytoryjną z ustnym przekazem badacza. Uzyskane dane opracowano przy użyciu technik statystycznych z wykorzystaniem pakietu statystycznego SPSS. Badaniem objęta została grupa 100 uczniów klas maturalnych z rocznika 2022/2023. Są to uczniowie, którzy byli obecni na zajęciach w czasie przeprowadzania badania. Łączna liczba maturzystów ze wszystkich czterech szkół to 146 uczniów. Grupa objęta badaniem stanowi 68,5% wszystkich maturzystów uczących się w bieżącym roku szkolnym w szkołach ponadpodstawowych powiatu piotrkowskiego.

Plany edukacyjne maturzystów

Wśród ankietowanych maturzystów szkół ponadpodstawowych powiatu piotrkowskiego przeważają osoby pragnące kontynuować edukację po maturze (42% badanych). Największa część spośród tych osób zamierza po maturze podjąć naukę w wybranej państwowej szkole wyższej. Edukacji nie zamierza kontynuować 30% ankietowanych. Są to osoby planujące podjęcie pracy w kraju (21%) lub za granicą (5%). Odsetek badanych zamierzających podjąć pracę po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej nie powinien dziwić, ponieważ, na co warto zwrócić uwagę, absolwenci szkół technicznych są lepiej przygotowani do podjęcia życia zawodowego niż uczniowie liceów. Po ukończeniu szkoły mogą bezpośrednio podjąć pracę, do której są przygotowani. Respondenci, którzy nie zdecydowali jeszcze, co zamierzają robić po skończeniu szkoły ponadpodstawowej, stanowili 28% ogółu badanych. Młodzi ludzie dokonują kalkulacji zysków i strat – dalsze kształcenie podniesie ich „wartość” na rynku pracy, wiąże się jednak z dużym wysiłkiem i odsuwa perspektywę posiadania własnych pieniędzy, a co za tym idzie – usamodzielnienia się. Posiadanie tytułu zawodowego umożliwia jednak zdobycie lepiej płatnej i często ciekawszej pracy.

¹ Portal internetowy *Statystyczne Vademecum Samorządowca*: https://lodz.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_lodzkie/portrety_powiatow/powiat_PIOTRKOWSKI.pdf [dostęp: 08.08.2023].

Jeśli chodzi o wybór szkoły, to największą popularnością wśród ankietowanych cieszą się państwowe szkoły wyższe. Ich wybór, jako miejsca dalszej nauki, wskazało 76,2% spośród badanych, deklarujących chęć podjęcia dalszej nauki po maturze. Studia wyższe w państwowej uczelni cieszą się generalnie największym zainteresowaniem wśród maturzystów, ponieważ dostarczają wszechstronnej oferty dydaktycznej. Niewątpliwą zaletą uczelni państwowej jest możliwość bezpłatnej nauki w trybie stacjonarnym. Uczelnie państwowe tradycyjnie cieszą się także większą renomą i prestiżem. Stanowią gwarancję bogatego życia studenckiego ze względu na posiadane zaplecze infrastrukturalne, zwłaszcza w postaci domów studenta i kampusów. Na drugim miejscu znalazły się państwowe szkoły pomaturalne, w których chce się uczyć 9,5% ankietowanych, planujących dalszą naukę. Szkoły prywatne, jako miejsce nauki po maturze, zadeklarowało 7,1% z grupy planujących studia. Na kursach zawodowych planuje się dokształcać 4,8% spośród ankietowanych, zdecydowanych na dalszą edukację. Wśród tej grupy osób – 2,4% zadeklarowało chęć studiowania poza granicami naszego kraju. Pozostałe formy edukacji nie cieszyły się zainteresowaniem wśród ankietowanych.

Wśród respondentów znalazły się również osoby, które ponad karierę edukacyjną przekazują chęć podjęcia pracy i uzyskania niezależności finansowej. 30% ankietowanych maturzystów szkół powiatu piotrkowskiego zadeklarowało brak woli kontynuacji swojej edukacji. Zdecydowana większość, bo aż 70% spośród osób niedeklarujących chęci podjęcia dalszej edukacji, zamierza podjąć pracę na terenie kraju. 16,7% z tych osób zamierza szukać pracy poza Polską. 6,7% zamierza zająć się pracą w gospodarstwie rolnym, natomiast 3,3% zamierza objąć posadę w rodzinnej firmie.

Na uwagę zasługuje fakt, iż 28% ankietowanych maturzystów nie podjęło jeszcze decyzji, co będzie robić po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej. Na taki stan rzeczy ma wpływ zapewne wiele czynników. Jednym z nich jest prawdopodobnie sam system edukacyjny, który nie potrafi w dostatecznym stopniu ukształtować młodzieży. Nie dostarcza on niezbędnych informacji i nie wyrabia przekonania, że edukacja jest korzystna. W szkołach brakuje pedagogów, którzy umiejętnie ukierunkowaliby młodego człowieka zgodnie z jego zdolnościami i zainteresowaniami. Większość informacji na temat studiów i ich kierunków maturzyści czerpią z internetowych forów oraz opinii starszych kolegów i koleżanek. Brak zainteresowania studiami jest również w pewnym stopniu związany ze zniesieniem obowiązku służby wojskowej dla młodych mężczyzn. Kiedyś studia były dla nich alternatywą, dziś mogą oni spokojnie podjąć pracę zarobkową.

Przeprowadzone badania miały również na celu sprawdzenie, jakie kierunki studiów wśród młodzieży klas maturalnych cieszą się największym poparciem. Uzyskane wyniki wskazują, że jeżeli chodzi o kierunki studiów, które cieszą się największym zainteresowaniem ankietowanych maturzystów z powiatu piotrkowskiego, to należą do nich: kierunki przyrodnicze (16,7%), kierunki wojskowe, mundurowe i związane z bezpieczeństwem (16,7%) oraz kierunki rolnicze (10,0%) i nauki o zdrowiu

(10,0%), a także kierunki humanistyczne (10,0%). Najmniejsze zainteresowanie ankietowanych maturzystów dotyczyło kierunków artystycznych (3,3%), kierunków ekonomicznych (3,3%) oraz kierunków społecznych (3,3%). Taki rozkład zainteresowania poszczególnymi kierunkami studiów wśród badanych nie powinien dziwić. Jest on zasadniczo skorelowany z kierunkami kształcenia prowadzonymi w szkołach ponadpodstawowych powiatu piotrkowskiego.

Kolejnym pytaniem, jakie postawiły przed sobą autorki badań, było sprawdzenie motywów wyboru kierunku studiów. Ankietowani maturzyści z powiatu piotrkowskiego kierują się dość zróżnicowanymi motywami wyboru kierunku studiów. Motywem dominującym okazała się „realizacja własnych marzeń” (86,6% wszystkich wskazań). Na pierwszym miejscu wskazało go 75,8% maturzystów spośród badanych zamierzających kontynuować edukację po maturze. Można więc sądzić, że maturzyści zdają sobie sprawę, iż robienie w życiu tego, co się lubi, sprawia większą satysfakcję i objawia się wyższą efektywnością w nauce, jak również w późniejszym życiu zawodowym. Wyniki uzyskanych badań prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Powód wyboru kierunku studiów

Motywy wyboru kierunku studiów	Miejsce w hierarchii ważności			Ogółem
	I	II	III	
Realizacja własnych marzeń	75,8%	6,3%	4,5%	86,6%
Zdobycie dobrze płatnego zawodu	3,0%	40,6%	27,3%	70,9%
Łatwość dostania się, brak wysiłku w nauce	0,0%	3,1%	18,2%	21,3%
Łatwość znalezienia pracy po ukończeniu, brak zagrożenia bezrobociem	3,0%	6,3%	13,6%	22,9%
Łatwość znalezienia interesującej, ciekawej pracy po ukończeniu	3,0%	12,5%	9,1%	24,6%
Kontynuacja rodzinnych tradycji zawodowych	6,1%	3,1%	9,1%	18,3%
Popularność kierunku, wybieranie go przez znajomych	0,0%	0,0%	4,5%	4,5%
Szanse na zdobycie rozległej wiedzy	9,1%	25,0%	9,1%	43,2%
Inne powody	0,0%	3,1%	4,5%	7,6%

Źródło: badania własne, opracowanie własne.

70,9% ogółu badanych jest zdania, że wybrany kierunek studiów pozwoli na uzyskanie w przyszłości dobrze płatnego zawodu. Jako najważniejszy motyw wskazało go jedynie 3,0% respondentów, ale dla 67,9% jest to motyw ważny. Na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby wskazań znalazły się „szanse na zdobycie rozległej wiedzy” – 43,2% wskazań. Taki rozkład odpowiedzi może wskazywać, iż

dla badanych maturzystów liczy się przede wszystkim rozwój indywidualny i uzyskanie wykształcenia na wysokim poziomie, co będzie skutkowało większą szansą na uzyskanie dobrze płatnego zawodu.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż zaledwie 3% ankietowanych wskazało na „łatwość znalezienia pracy i brak zagrożenia bezrobociem” po ukończeniu danego kierunku jako najważniejszy motyw wyboru kierunku studiów (22,9% wszystkich wskazań). Taki rozkład odpowiedzi, w połączeniu z motywami najważniejszymi, może wskazywać, iż młodzi ludzie wolą w swoich wyborach kierować się preferencjami indywidualnymi niż uwarunkowaniami społecznymi. Dodatkowo może wskazywać na to fakt niekierowania się w swoich wyborach popularnością kierunku wśród znajomych – zaledwie 4,5% ogółu wskazań, dopiero w trzecim wyborze. Z przeprowadzonej analizy zależności między wyborem kierunku studiów a szkołą ponadpodstawową, w której uczy się respondent, wynika, że nie istnieje istotna zależność statystyczna między tymi zmiennymi (Chi-kwadrat Pearsona = 0,66). Świadczyć to może, iż to nie sama szkoła średnia, a raczej profil klasy, preferencje, bądź zainteresowania wpływają na decyzje o wyborze kierunku studiów.

W kwestionariuszu ankiety zostały także zawarte pytania dotyczące systemu wartości tegorocznych maturzystów z powiatu piotrkowskiego. Uzyskane wyniki badań wskazują, iż system wartości ankietowanej młodzieży okazuje się mało zróżnicowany. Oznacza to, że większość respondentów udzielała podobnych odpowiedzi na pytania dotyczące umiejętności lub kompetencji oraz cech osobowości, które mogą ułatwić start w dorosłe życie.

Tabela 2. Umiejętność lub kompetencja ułatwiająca start w dorosłe życie

Umiejętność/kompetencja	Miejsce w hierarchii ważności			Ogółem
	Najważniejsza	Ważna	Mniej ważna	
Teoretyczna wiedza ściśle związana z zawodem	21,0%	8,4%	16,7%	46,1%
Praktyczne doświadczenie zawodowe	46,0%	29,5%	8,9%	84,4%
Ogólna wiedza z wielu dziedzin	7,0%	14,7%	12,2%	33,9%
Posiadanie uprawnień zawodowych	14,0%	26,3%	21,1%	61,4%
Dobra znajomość języków obcych	9,0%	21,1%	27,8%	57,9%
Dobra znajomość obsługi komputera	2,0%	0,0%	13,3%	15,3%
Inna	1,0%	0,0%	0,0%	1,0%

Źródło: badania własne, opracowanie własne.

Wśród odpowiedzi na pytania o umiejętności lub kompetencje ułatwiające start w dorosłe życie najczęściej wskazań dotyczyło posiadania praktycznego doświadczenia zawodowego – 84,4% ogółu odpowiedzi. 46,0% ankietowanych uznało tę cechę za najważniejszą. Kolejna ważna kwalifikacja to – zdaniem badanych – posiadanie uprawnień zawodowych – 61,4% ogółu odpowiedzi, uznana za najważniejszą przez 14,0% próby. Na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby wskazań znalazła się dobra znajomość języków obcych – 57,9%, która za najważniejszą kompetencję została uznana przez zaledwie 9% próby. Warto zwrócić uwagę na liczbę wskazań dotyczących teoretycznej wiedzy ściśle związanej z zawodem, której posiadanie za najważniejszą umiejętność, ułatwiającą start w dorosłe życie, uznało 21,0% ankietowanych, przy 46,1% ogółu wskazań.

Wśród odpowiedzi na pytania dotyczące najważniejszych cech osobowości, ułatwiających start w dorosłe życie, najczęściej wskazań respondentów dotyczyło pewności siebie i wiary we własne siły – 91,0% ogółu wskazań. 60,0% ankietowanych uznało tę cechę za najważniejszą. Na drugim miejscu znalazła się komunikatywność i umiejętność nawiązywania relacji – 65,0% ogółu wskazań, przy czym za najważniejszą uznało tę cechę 16% ankietowanych. Na trzecim miejscu ze względu na ogólną liczbę wskazań znalazła się umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów – 46,4%, przy czym jedynie 6,0% respondentów uznało tę cechę za najważniejszą. Otrzymane wyniki badań prezentuje poniższa tabela:

Tabela 3. Cecha osobowości ułatwiająca start w dorosłe życie

Cecha osobowości/umiejętność	Miejsce w hierarchii ważności			Ogółem
	Najważniejsza	Ważna	Mniej ważna	
Pewność siebie i wiara we własne siły	60,0%	18,6%	12,4%	91,0%
Umiejętność prowadzenia negocjacji	6,0%	11,3%	10,1%	27,4%
Dobra orientacja w sytuacji na rynku pracy	7,0%	15,5%	14,6%	37,1%
Umiejętność autoprezentacji	5,0%	10,3%	7,9%	23,25
Komunikatywność i umiejętność nawiązywania relacji	16,0%	30,9%	18,1%	65,0%
Umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów	6,0%	13,4%	27,0%	46,4%
Inna	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: badania własne, opracowanie własne.

Warto zaznaczyć, iż za istotną cechę ułatwiającą start w dorosłe życie respondenci uznali dobrą orientację w sytuacji na rynku pracy – 37,1% ogółu wskazań, przy 7,0% odpowiedzi uznających tę cechę za najważniejszą.

Z przeprowadzonych badań wynika, że zdecydowana większość ankietowanych, bo aż 84,7%, jest zdania, że edukacja na poziomie wyższym powinna być bezpłatna. 56,1% respondentów stwierdziło, że studia powinny być nieodpłatne, ponieważ społeczeństwo powinno dawać wszystkim ludziom równe prawa. W opinii tej części ankietowanych prawdopodobnie wszyscy, nawet ci gorzej sytuowani, powinni mieć możliwość uzyskania wyższego wykształcenia bezpłatnie. 18,4% badanych sądzi, że studia powinny być bezpłatne, ponieważ są one inwestycją społeczeństwa w człowieka i to społeczeństwo korzysta z wiedzy osób wykształconych. Ta grupa respondentów prawdopodobnie uznała, że wyniki ich kształcenia przyczyniają się do poprawy nie tylko ich osobistej sytuacji, ale również sytuacji całego społeczeństwa. 10,2% respondentów uznało, że studia powinny być bezpłatne, ponieważ w naszym kraju większość rodzin ma niskie dochody. Taka sytuacja powoduje, iż wielu młodych ludzi rezygnuje z podjęcia nauki w odległych miastach. Decyduje się na kształcenie w pobliżu swojego miejsca zamieszkania lub podjęcie pracy w czasie studiów, aby odciążyć finansowo bliskich, a czasem rezygnuje z dalszej edukacji w ogóle.

Warto podkreślić, że 15,6% respondentów zadeklarowało, że studia powinny być płatne. 7,1% tej grupy wskazało, iż studia powinny być płatne, ponieważ ludzie nie szanują tego, co otrzymują za darmo. Osoby te uznały prawdopodobnie, iż odpłatność za studia wyższe wzmacnia indywidualny wkład w zdobywanie wiedzy i mobilizuje do kontynuowania nauki. Z kolei 6,1% badanych maturzystów wskazało, że studia powinny być płatne, ponieważ są one prywatną inwestycją każdego człowieka, która wcześniej czy później mu się zwróci. Grupa ta uznała prawdopodobnie, iż w warunkach nowoczesnej gospodarki wiedza jest najistotniejszym czynnikiem alokacji zasobów, dlatego siłą napędową rozwoju gospodarczego jest podnoszenie kwalifikacji oraz zdobywanie nowych umiejętności. 2,0% ankietowanych uznało, że studia powinny być płatne, bo wykształcenie jest prywatną sprawą każdego człowieka².

Zakończenie i wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań wśród maturzystów szkół ponadpodstawowych powiatu piotrkowskiego pozwalają na wysunięcie w podsumowaniu następujących wniosków:

- 1) maturzyści ze szkół powiatu piotrkowskiego szans na osiągnięcie sukcesu życiowego i zawodowego nie wiążą jednoznacznie z dalszą edukacją na poziomie

² Warto zauważyć, iż nieistotna statystycznie okazała się zależność między opinią dotyczącą opłat za studia a oceną sytuacji finansowej rodziny respondenta (Chi-kwadrat Pearsona = 0,44). Brak takiej zależności wynika prawdopodobnie z faktu, iż zdecydowana większość respondentów – 96,84% dobrze ocenia tę sytuację (64,21% – raczej dobrze, a 32,63% – zdecydowanie dobrze).

- wyższym; 58% z nich nie zamierza kontynuować edukacji po maturze lub nie ma jeszcze sprecyzowanych planów edukacyjnych;
- 2) spośród maturzystów deklarujących chęć kontynuowania nauki po maturze – zdecydowana większość planuje podjęcie studiów wyższych w państwowej szkole wyższej; najchętniej w mieście będącym dużym ośrodkiem akademickim;
 - 3) maturzyści planujący kształcenie na studiach wyższych najchętniej wybierają kierunki przyrodnicze, kierunki wojskowe, mundurowe i związane z bezpieczeństwem oraz kierunki rolnicze i nauki o zdrowiu, co zasadniczo koresponduje z profilami kształcenia na poziomie średnim;
 - 4) spośród maturzystów niezamierzających podejmować dalszej edukacji po maturze – większość planuje podjąć pracę w kraju; część zamierza pracować na roli;
 - 5) zdaniem maturzystów, start w dorosłe życie ułatwią im własne cechy charakteru i osobowości; za najważniejszą uznali pewność siebie i wiarę we własne siły oraz komunikatywność i umiejętność nawiązywania relacji; życiowy sukces przypisują przede wszystkim doświadczeniu zawodowemu i posiadaniu wiedzy teoretycznej ściśle związanej z zawodem;
 - 6) poziom aspiracji edukacyjnych uczniów determinowany jest przez poziom wykształcenia rodziców; wykształcenie matki ma znaczenie głównie dla decyzji o kontynuowaniu nauki po maturze; wykształcenie ojca jest decydujące dla oceny ważności poszczególnych umiejętności lub kwalifikacji ułatwiających start w dorosłe życie;
 - 7) maturzyści dość krytycznie oceniają poziom nauczania w swoich szkołach w porównaniu z innymi szkołami z powiatu piotrkowskiego; podobnie sceptycznie oceniają szanse przyjęcia na studia uczniów ze swojej szkoły w porównaniu z innymi szkołami regionu.

Bibliografia

1. Barański, M. (2000). *Gmina samorządowa jako polityczna organizacja społeczności lokalnej*. W: P. Dobrowolski, M. Stolarczyk (red.), *Polityka: przedmiot badań i formy jej przejawiania się*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
2. Kaczmarek, J., Łepkowski, W., Zdrodowski, B. (red.). (2008). *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej.
3. Korzeniowski, L.F. (2012). *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*. Warszawa: Wydawnictwo „Difin”.
4. Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50. Pobrane z: www.psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.html [dostęp: 10.07.2023].
5. Pilch, T. (1995). Środowisko lokalne – struktura, funkcje, przemiany. W: T. Pilch, I. Lepalczyk (red.), *Pedagogika społeczna: człowiek w zmieniającym się świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
6. Portal internetowy *Polska w liczbach*: www.polskawliczbach.pl/powiat_piotrkowski [dostęp: 08.08.2023].
7. Portal internetowy *Statystyczne Vademecum Samorządowca*: https://lodz.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_lodzkie/portrety_powiatow/powiat_PIOTRKOWSKI.pdf [dostęp: 08.08.2023].
8. Sosnowski, A. (2000). *Rozwój społeczności lokalnych u schyłku XX wieku*. W: R.B. Woźniak (red.), *Społeczności lokalne w perspektywie integracji europejskiej: studia i materiały*, Kosza-

lin: Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego i Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Koszalinie.

9. Sowa, K. (1988). *Wstęp do socjologicznej teorii zrzeszeń*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
10. Starosta, P. (2000). *Spółeczność lokalna*. W: W. Kwaśniewicz (red.), *Encyklopedia socjologii*, tom 4. Warszawa: Oficyna Naukowa.
11. Strumińska-Doktór, A. (2006). Środowisko lokalne przestrzenią aktywności uczniów. W: D. Cichy (red.), *Edukacja środowiskowa dla społeczności lokalnej*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej ZNP.
12. Urban, A. (2012). *Wpływ ukształtowania przestrzeni publicznej na bezpieczeństwo społeczności lokalnych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Akademii Obrony Narodowej.
13. Urban, A. (2009). *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.

dr Kamila Jakubczak-Krawczyńska

dr Jolanta Jarocka-Piesik

Akademia Piotrkowska w Piotrkowie Trybunalskim